

woord in blik

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitaal of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbenden.

Dens Vroege Jaren van weleer

© 2020 Dens Vroege

Foto auteur: Meijer Trompetter
Ontwerp: steenkamerdesign.nl
Drukwerk: New Energy Drukwerk

ISBN 978-94-91389-14-6
NUR 301

www.woordinblik.nl

Proloog

I am always going home, always to my father's house.

Novalis

Bladerend in een oud album viel mijn oog op de enige foto van ons gezin. Typisch zo'n portret dat men in die tijd liet maken wanneer een zoon naar Indië werd uitgezonden. Wanneer hij onverhoopt zou sneuvelen dan had je nog de foto waarop het gezin compleet was. Ik herinner me dat de fotograaf zo lang bezig was ons in de juiste pose te krijgen, dat tegen de tijd dat hij knipte we de moed min of meer hadden verloren. Moeder met een star glimlachje wat ze al veel te lang vol had moeten houden. Vader zo rechtop of hij een bezemsteel had ingeslikt. De beide broers daar achter. Hein met de bestudeerde blik van iemand die zich een mooie jongen weet. En Peter, de oudste zoon, in het militaire tenue van de kersverse vaandrig. Klaar voor het grote avontuur. Ik zit wat ineengedoken tussen de ouders. Een klein ding met een scheefgezakte strik. Voor de gelegenheid in mijn zondagse jurkje met de lovertjes. De ogen verbaasd achter het gehate fondsbrilletje over al die drukte voor een foto. Een kind van acht jaar tussen al die volwassenen. Het is duidelijk dat ik in ons gezin geen enkel gewicht in de schaal legde. Vader en moeder werkten, de broers hadden hun eigen leven en ik kon min of meer doen waar ik zin in had. Van enig toezicht was geen sprake. Dat had zowel voor- als nadelen. Wanneer ik in netelige situaties belandde, moest ik die zelf zien op te lossen. Daardoor ontwikkelde ik een antenne voor gevaar die mij (en later mijn kinderen) zeer van pas is gekomen. De meeste tijd bracht ik met vriendinnen door en tijdens het schrijven van mijn herinneringen aan die vriendschappen werd me duidelijk dat ik met sommige meisjes vooral bevriend was vanwege hun moeder en de sfeer bij hen thuis. De aandacht, warmte en gezelligheid waren het belangrijkste. Een vriendin springt er uit: Grietje. Haar thuis was nog onveiliger dan het mijne, want ze had een stiefmoeder die voldeed aan alle clichés op dat gebied. Haar minieme zolderkamertje waar wij samen Kapitein Rob en Eric de

Noorman verslonden, in zalige onwetendheid van de slagschaduw die binnen niet al te lange tijd over mijn leven zou vallen, behoren tot mijn warmste herinneringen.

Hoofdstuk 1

Behalve ikzelf woonden bijna al mijn vriendinnen in dezelfde straat. Twee huizen voorbij het postkantoor dat mijn moeder beheerde, was het huis van Ginnie en Alma. Een tweeling van wie de vader met de noorderzon was vertrokken. Dat verleende de familie iets geheimzinnigs. Je kon wel vertrekken, maar om dan nooit iets meer te laten horen, vond ik vreemd. Zo iets deed een vader niet. Hun moeder was een mooie, voluptueuze vrouw met trekken die ongewild lijdelijk toonden.

Ginnie en Alma waren meisjes met bijna volmaakt hetzelfde uiterlijk, die ook nog identiek gekleed gingen. Soms spraken ze verwachtingsvol over hun vader. Tenslotte waren hun ouders niet gescheiden. Misschien zou hij ineens voor hun neus staan, zodat alles weer goed kwam.

Op zekere dag kwam die lang gekoesterde droom uit en het spreekt voor zich dat het geluk van de moeder en de meisjes geen grenzen kende.

Ik bekeek die op wonderbaarlijk uit den vreemde teruggekeerde vader met grote interesse aangezien zijn verschijning zo volstrekt niet paste in onze wereld. Zijn gebruinde gezicht, daar waar iedereen winters bleek was, zijn donkere haar dat met behulp van brillantine als een dekschild over zijn schedel lag, zijn snorretje als een fijne penseelstreep en zijn flitsende lach. In mijn ogen was het vooral zijn lichte, elegante regenjas van Egyptisch linnen - volgens de tweeling liet die geen druppel regenwater door - die hem tot een zo uitzonderlijke verschijning maakte.

Peinzend en een beetje jaloers keek ik ze na, wanneer de schooluitgang en we niet samen naar huis liepen, maar zij uitgelaten en met dansende voeten op die joyeuze vreemdeling af stoven, ieder aan een arm hangend en honderduit pratend.

Hun moeder bloeide zienderogen op, schudde haar mooie dikke haar met een meisjesachtige nonchalance naar achter en lachte vaker dan ooit tevoren, wanneer zij op haar beurt trots aan zijn arm ging.

Hoofdstuk 2

Lang duurde hun geluk niet. Op zekere dag was de exotische vreemdeling in de Egyptisch linnen regenjas vertrokken en van hem werd nooit meer een teken van leven vernomen. De tweeling was somber en zwijgzaam, hun moeders lach verstomd, haar schouders nog wat meer gebogen. Ik was niet meer jaloers, maar gelukkig met mijn eigen solide vader, die iedere dag met zijn blauwe alpinopet op naar de Rijkswerf fietste. Een man waar je de klok op gelijk kon zetten. Ondenkbaar dat die ineens weg zou gaan om nooit meer terug te keren.

Over de vader van de tweeling werd in de buurt natuurlijk gesproken, ook bij ons thuis. Vooral toen bleek dat hij tijdens zijn korte oponthoud zijn sporen had nagelaten en de moeder van Gonnien en Alma haar zwangerschap niet meer kon verbergen.

Een broertje of zusje was iets waar wij als meisjes ons zeer op verheugden. De diepere achtergrond van dit drama ging aan ons voorbij, al hoorde ik mijn moeder wanneer ze dacht dat ik buiten gehoorsafstand was, uitspraken doen waarvan 'mooi met de fooi blijven zitten' wel de meest onbegrijpelijke was. Maar hoe gaan die dingen. Er werd een broertje geboren en wij hadden daar onze aardigheid aan. Wat de volwassenen betrof: het ging niet aan een vrouw haar ongeluk na te blijven dragen, al was ze dan ook te goedgegelovig geweest toen die oplichter ineens weer opdook. Er waren buurvrouwen die in het onderhavige geval wel hadden geweten wat hun te doen stond dan met weer een kind opgeknapt te worden. Alsof een tweeling in je eentje opvoeden niet zwaar genoeg was. Achteraf wist iedereen het natuurlijk beter.

Hoe ik dat allemaal aan de weet kwam?

Ik zag kans om in een hoek van de huiskamer met ingekeerd gezicht volkomen in mijn spel verdiept te zijn en toch niets te missen van het gesprek dat de volwassenen voerden. Het was geen opzet, meer een tweede natuur. Mijn gemoedsrust kwam het niet altijd ten goede.

De huizen die naast dat van de tweeling hadden gestaan, waren weggebombardeerd. Aan het staketsel van de achterste muur was nog te zien hoe de indeling was geweest voordat een voltreffer er een einde aan maakte. Je kon de verdiepingen aflezen aan de soorten steen en boven, waar de slaapkamers waren geweest, flapte hier en daar een troosteloos, door weer en wind uitgebleekt stuk behang.

Het zag eruit als een toneel waar acteurs en actrices in allerijl waren vertrokken met achterlating van het decor.

In het door de bom ontstane gat groeiden vreemde, harde gewassen die niet onder de indruk waren van de zilte gesel waarmee de noordoostenwind, direct van zee, de huizen aan de Zuidstraat trof.

Te midden van die wonderlijke vegetatie was door vele kindervoeten een paadje uitgesleten. Je rende naar beneden de kuil in en met de vaart die je daarbij maakte weer naar boven. Zo had je de hoek afgesneden naar de wijde, taps toelopende Trechtersteeg die naar de Keizersgracht leidde.

Alleen wanneer het langdurig had geregend, moest je op het diepste punt van de kuil over een plas springen en als het gevoren had kon je dat stukje glijden. Grenzend aan de steeg was een lange blinde muur met slechts een houten deur. Die gaf toegang tot de tuin van de familie van Pelt. Daar woonde Wim van der Plas. Zijn vader was koopvaardijofficier geweest en tijdens de oorlog door een Duitse torpedo omgekomen op zee.

Zijn moeder was hertrouwd met meneer van Pelt. Die namen lagen voor ons te dicht bij elkaar, zodat zijn moeder je steeds verbeterde wanneer je haar mevrouw van der Plas noemde. Wim was haar enig kind en omdat hij in de oorlog zo veel tekort was gekomen, had zijn moeder hem tot een mollig ventje gevoerd.

Bij gebrek aan jongens van zijn leeftijd mochten wij meisjes op zijn verjaardag komen. Afgezien van de heerlijkheden die we

niet gewend waren, werden er door de heer van Pelt zwart-witfilmpjes gedraaid met veel streep en sneeuw waarop de mensen wat sneller dan normaal leken te bewegen. Onbekend met het medium keken wij in de verduisterde woonkamer bij het slaperig makend zoemen van de projector naar de huiselijke tafereeltjes van de familie uit de tijd toen alles nog goed was.

Wim als baby in de wagen, later in de box en nog later met zijn vader die de keukenstoel vasthield waarachter Wim probeerde te schaatsen.

Beelden waarbij Wims moeder haar tranen trachtte te verbijten om de feestvreugde niet te bederven.

Wij meisjes zagen jongens in het algemeen als de vijand. Ik zeker, met mijn twee veel oudere broers met wie het slecht kersen eten was, maar Wim vonden wij, kon er wel mee door. Daar waar de steeg het smalst was en uitkwam op de Keizersgracht woonde op het hoekje mevrouw Donkervliet.

Een vriendin van mijn moeder. Iemand die haar omgeving bij voortduring met kritische blik gadesloeg en vrijelijk gewag maakte van alles wat in haar ogen niet door de beugel kon. Ongelukkigwijs viel ook ik binnen haar actieradius.

Mijn moeder werkte achter het hoofdloket van het hulppostkantoor aan de Zuidstraat, daar waar de geldzaken werden afgehandeld. Mijn mooie, dandyachtige broer Hein beheerde het veel minder drukke zegelloket en zat er verveeld zijn tijd uit tot de kas was opgemaakt en het geïnde geld met de speciale postbode mee was naar het hoofdpostkantoor. Na de avondboterham zou hij de stad in gaan om, zoals hij zei: 'leuke dingen' te doen.

Ik had geen idee wat dat zou zijn, maar zeker was dat ze geld kostten. Lenen uit de zegelkas lag daardoor voor de hand. Terug leggen bleek een stuk moeilijker, zodat er regelmatig ruzie was over de tekorten.

Het loket voor de geldzaken dat mijn moeder beheerde was meestal zo druk, dat er op geen enkele manier oog op mij gehouden kon worden. Ik kon doen wat ik wilde. Zelfs wanneer er iets zo dringend was dat ik het haar moest vragen,

gaf ze mij een zijwaarts schopje ten teken dat ze geen tijd had om me te woord te staan. Mijn probleem kon pas na zessen in behandeling worden genomen. Meestal had ik het dan zelf opgelost.

Maar wanneer Hoedje, zoals haar bijnaam was vanwege haar wonderlijke, eigengemaakte hoofddeksels, mij betrapte op iets wat niet mocht, hing ik.

Dat kon te dicht aan de waterkant zijn van de gracht met zijn inktzwarte water en veelkleurige olievlekken of voor bij het Werfkanaal. En nog gevaarlijker, bij de marine jachthaven met zijn hoge beschoeiing. Het werd onmiddellijk doorgegeven aan mijn moeder, waarna ik ze uitgemeten kreeg. Mijn vader schilderde me in beeldende termen wat er kon gebeuren wanneer je te water raakte, niemand het merkte en je niet kon zwemmen. Het beklifde maar korte tijd. Het water bleef aantrekkelijk.

Zo benauwend werd de voortdurende controle van Hoedje, dat zodra zij op straat in zicht kwam, mijn luie oog dat gedurende jaren met behulp van een brilletje in de juiste baan was geleid, door mijn nervositeit de goede voornemens gelijk liet varen om ineens weer de wijk te nemen, waardoor ik mijn kwelgeest ook nog twee keer waarnam. Wanneer ik haar groette zoals het hoorde, zou ze dat stomme oog zien en er mijn moeder op wijzen dat het nog lang niet in orde was. Dan kon ik er zeker van zijn dat het gehate brilletje, waar allerlei beperkingen aan kleefden zoals het risico van stevig aangedrukte sneeuwballen, inzepen, vechten - want daar was ik ook niet te beroerd voor - werd opgediept uit de la van het buffet en ik het weer moest dragen.

Eens, toen we voor school in de rij stonden om klassikaal naar binnen te marcheren, had ik het ongeluk dat een duif op de dakrand zodanig mikte, dat mijn brilletje geheel geblindeerd